

1287
ר.ס.

מדינת ישראל
הכנסת.

1287

פ ר ו ט ו ק ר ל מט' 27/ב

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
שהתקיימה ביום ב', י"ב בשבט תשי"ז - 14.1.57 בשעה 10.30.

- השתתפו :
- ב. ניר - היו"ר
 - ב. אזניה
 - ע. איכילוב
 - ד. בר-רב-האי
 - ס. בנין
 - ש. הלל
 - ז. ורדינג
 - ש. יוניצ'מן
 - י. ישעיהו
 - י. כמיס
 - י. סרלין
 - ח. רונין
 - ש. רוזנברג
 - י. שפמן

- מוזמנים :
- פ. רוזן - שר המשפטים
 - ח. כהן - היועץ המשפטי
 - א. ידן - המשנה ליועץ המשפטי
 - ה' רוזנטאל - משרד המשפטים

סדר-היום : חוק בתי-המשפט.

היו"ר ב. ניר : אני פותח את הישיבה.

הזמנו להיום את עורכי-הדין, אך הם עסוקים
בועידתם ולא יוכלו לבוא. הועלה נפתחת ביום ד', וחברי הוועדה
הרוצים לבוא, מוזמנים.

חוק בתי-המשפט.

היו"ר ב. ניר : בישיבה הקודמת ציינו תשע בקורות שעליהן נשאר
לנו לדון בחוק זה.

הנקודה הראשונה: הצעת שר המשפטים בנוגע לתואר
"סופט סלום בכיר".

פ. רוזן : מלומדים של משרד המשפטים באו לכלל דעה שמכל
מקום, המקום להוראה זו אינה בחוק זה. הם בכלל
מטילים ספק אם בכלל יש צורך בהוראה חוקית בעניין זה. על כל פנים,
אני מסתלק מהצעתי בעניין זה.

היו"ר נ. ניר:

הנקודה השניה: הצעת שר המשפטים להגביר את סעיף 15 להפעלה על-ידי צו מיוחד של שר המשפטים.

ג. ירדן:

כיון שהוראה מחייבת הוספת שופטים, ההצעה היא להשתוות את כניסתה לתוקף. אנו מציעים להוסיף בסוף החוק, בסעיף על תחילת תוקף: "סעיף 15 (א) (1), במידה שהוא קובע דיון בטלויה שופטים בעתירות מפורט להעניק עליהן במספר ימינו מספר עולט, תחילתו מיום שייקבע לכך על-ידי שר המשפטים בהודעה מתפורטת ברשומות".

היו"ר נ. ניר:

האם על-ידי כך נופלת הצעת שר המשפטים בדבר כניסת תוקף של החוק כולו?

ח. כהן:

לא, וגם הינה נופלת הסתייגותו של שר המשפטים. יהדבר יחול בכלל רק על מספר עולט.

ט. ירביצ'סון:

אני חושש שהתוצאות תהיינה הפוכות מאשר בלה שלהן כתכוון שר המשפטים. אם יהיה חוק שיקבע זאת, זה יפגיע על ועדת הכספים ועל יר המוצר לדחוג לתקציב הדרוש. אם זה לא יהיה חוק, זה יהיה הלוי בפירסום של שר המשפטים, יהיה מקום לדחיות. ואז יישאר המצב כפי שהיה, בעוד שהוועדה החליטה לשנותו.

י. שופמן:

כפסדה אני מציע להגביל את שר המשפטים בזמן סטיות. אני מבין שמי-מפשר להגשים זאת מיד. לא מתנגד מפילו שזה יהיה מהתקציב הבא, כלומר, מה-1 באפריל 1958.

יא. רוזנברג:

אני תומך בהצעת שר המשפטים. אין קושי בהפעלת הסעיף מיד. התוצאה תהיה אולי שיצטרכו להכות יותר משפטים. אם נקבע כי הסעיף נכנס מיד לתוקף, לא יהיה כל לחץ על שר המוצר, ויהיה רק עיכוב במשפטים. לעומת זאת, אם אנו חושבים שהסעיף יקבל תוקף עם פירסום הודעה של שר המשפטים ברשומות, יש מצד אחד לחץ על שר המשפטים מצד חברי הכנסת, ומצד שני - יש לחץ על שר המוצר, מפני שר המשפטים יכול לטעון כי אינו מפרט את ההוראה רק מפני ששר המוצר נותן לו את התקציב הדרוש לכך. שר המשפטים יעכב את הדבר עד אשר יקבל את התקציב הדרוש לכך.

יב. ארזי:

צריך לשמור שהדבר לא יחול על עתירות שהעונש עליהן הוא פחות מעשר שנים, מפני שזה היה מרחיב את הצורך בשופטים נוספים. ברמה לי שיש דברים שאריך באופן יותר דחוף לתקן אותם בעבודת בתי-המשפט, מאשר תוספת כזאת של שופטים. לכן אני בכלל נגד הרחבה. בכל אופן, במידה שכן מרחיבים זאת, אני מציע שזה יהיה בידי שר המשפטים, וללא קביעת תאריך.

יג. הלל:

אם היינו מסכימים על 15 שנה במקום 10 שנים, האם היה זה מטנה או פותר את הבעיה?

יד. רוזן:

קשה לענות על כך על רגל אחת. כמובן, זה מטנה את המצב בארבה. אני צריך לאמר כי באופן עקרוני אני חסיד של הרכב של שלושה. אני עומד רק לפני קשיים מעשיים בענין זה. ברור כי אם יוחלט על כך, משרד המשפטים יעשה את הכל כדי לבצע זאת, וככל הנפטר - מוקדם יותר. לא יעלה על הדעת שמשרד המשפטים יתיר בענין זה סבוטג'ה. לפיכך אני חושב שהנוסח שהצעתי הוא טוב, אבל אני מוכן לקבל גם את הצעת שר שופמן.

ו. הלל:

אני מצטרף לחלטות של חבר הכנסת יונייט טן ורוזנברג. גם כך וגם כך הדבר עלול שלם לשנות את עמדת שר החוצר. היתה הוראה דומה בענין קציני טבחן, ושר המשפטים אינו מפרטם. את ההוראה שהיא צריך לפרט בענין זה, מפני ששר החוצר אינו יכול להתחשב בכך.

אולי יש מקום להציע לחברי הוועדה לקבל דבר אחד ודאי שלא יהיה תלוי ועומד, ולקבוע בטקסט 10 שנים - 15 שנה, או תקופה אשר תיראה לאנשי משרד המשפטים, ובתנאי שההוראה תיכנס לתוקף טיד. בכך ממנס לא השגפו את כל אשר ראינו, אבל השגנו מהו סודאי שיבוצע.

ח. כהן:

צריך להיות ברור כי גם אם ההצעה היא 14 או 15 שנה ומעלה, גם אז יהיה דרוש לשר המשפטים זמן להפעלתה.

היו"ר נ. ניר:

אני מעדיף לקבוע זמן להפעלת ההוראה, מפילן ה-1 באפריל 1958, ובלבד שנדע שאז תיכנס ההוראה לתוקף, וגורלה לא יהיה כמו שהיה גורל ההוראה בנוגע לקציני הטבחן.

ז. ורהפטיג:

אני מציע פטרה: הסעיף יופעל על-ידי שר המשפטים, אבל - לא יאוחר מה-1.4.58.

הוחלט: 1. לדחות את ההצעה האומרת כי הסעיף יופעל על-ידי שר המשפטים, מבלי לקבוע לכך תאריך.

הסתייגות לב. מזניה, ש. רוזנברג.

2. לקבל את ההצעה האומרת שהסעיף יופעל על-ידי שר המשפטים, אך לא יאוחר מ-1.4.58.

היו"ר נ. ניר:

הנקודה השלישית: הצעת שר המשפטים שכל החוק יופעל מאפריל 1957.

הוחלט:

לקבל את הצעת שר המשפטים האומרת כי תקפו של החוק יהיה מה-1.4.57. (ההחלטה הקודמת בדבר תקפו של סעיף 15, תיווסף לאותו סעיף, בסיפא).

היו"ר נ. ניר:

הנקודה הרביעית: הצעת נשיא בית-המשפט העליון לאפשר העברת משפט חוזר לבית-המשפט המחוזי.

ח. כהן:

בית-המשפט העליון הוא אשר יחליט אם להעביר משפט חוזר לבית-המשפט המחוזי.

ו. הלל:

אני חושש שבית-המשפט העליון, בגלל עומד העבודה, יהיה נוטה להעביר משפטים כאלה לבית-המשפט המחוזי. ואני מטופק אם שופטי בית-המשפט המחוזי לא ירגישו עצמם כבוליים על-ידי פסק-הדין של בית-המשפט העליון.

פ. רוזן:

יהיה על כך ערעור לבית-המשפט העליון.

ו. הלל:
אני מוכן להסכים שתהיה אפשרות להעביר לבית-
המשפט המחוזי משפט חוזר במקרה שלא היה זה
משפט שנדון בבית-המשפט העליון.

ז. יוניצ'טון:
המספרים שמסר היועץ המשפטי בישיבה הקודמת
מעידים כי יכולה להיות נטייה להעביר משפטים
כאלה לבית-המשפט המחוזי, ביחוד מאחר שיש על כך ערעור. ומכיון שמשפט-
חוזר הוא בדרך כלל משפט רביני, אני תומך בהצעת חבר הכנסת הלל בתור
פשרה.

ח. אזביה:
אני סומך בעניין זה על סיקולו של נשיא בית-
המשפט העליון. הוא חי בעניינים האלה יום יום,
ואחראי להם.

ט. רוזנברג:
אולי יתן היועץ המשפטי דוגמא באיזה מקרה היה
בית-המשפט העליון מעביר משפט-חוזר לבית-המשפט
המחוזי.

י. כהן:
למשל, במשפט אשר בו יש זלוסיים עדים, כולם ערבים
הגרים בגליל העליון. במקום להטריח את העדים
לבית-המשפט העליון בירושלים, יכול בית-המשפט העליון לאמר כי בית-המשפט
המחוזי בחיפה או בנצרת יעשה זאת.

יא. יוניצ'טון:
בית-המשפט העליון יכול לנסוע, או סוחר לשם
במקומו?

יב. כהן:
החלטתם שהוא סוחר לשבת במקומו, ובצדק.

אני חושב שהחשש של חבר הכנסת הלל אינו
מבוסס לגופו של עניין. אני מכיר קצת את הסופטים המחוזיים שלנו. ואני
יכול להבטיח לחבר הכנסת הלל שאין להם מעצורים להחליט בניגוד לדעתם
של שופטי בית-המשפט העליון, אם יש צורך בכך.

הנחלט: 1. לדחות את הצעת ש. הלל האומרת כי אפשר יהיה
להעביר משפט חוזר לבית-המשפט המחוזי רק במקרה
שהמשפט הקודם לא היה בבית-המשפט העליון.

2. לקבל את הצעת נשיא בית-המשפט העליון האומרת
כי בית-המשפט העליון יוכל להעביר משפט חוזר
לבית המשפט המחוזי.

היו"ר נ. ניר:
הנקודה החמישית: הצעת נשיא בית-המשפט העליון
האומרת כי יהיה צורך להודיע לנשיא בית-המשפט
העליון במקרה של הטלת עונש לפי סעיף 40.

יג. כהן:
נשיא בית-המשפט העליון מציע להחזיר לכאן את
ההוראה הקיימת בפקודת בזיון בית-המשפט,
לפיה אם שופט משתמש בסמכות הנתונה לו היום לכפות ציות וסדר על-ידי
טאטר וקנס, תינתן על כך הודעה לנשיא בית-המשפט העליון טיד, על-מנת
שתהיה על כך ביקורת. אני חושב שלא יכולה להיות לזה התנגדות.

הנחלט: לקבל את הצעת נשיא בית-המשפט העליון האומרת
כי אם שופט משתמש בסמכותו לכפות ציות וסדר
באולם בית-המשפט על-ידי טאטר או קנס, ימסור
על כך טיד הודעה לנשיא בית-המשפט העליון.

היו"ר ב. ניר:

הנקודה השישית: סתי הגירסות בסעיף 6, שעכשיו יהיה סעיף 7(2).

י. סופמן:

כוונתי בהצעתי, שהיא גירסה ב', שבית-המשפט הגבוה לצדק יוכל לדון בענין שהוגש לו כצו-על-תנאי גם לגופן של ענין, ולא רק מבחינה פורטלית. ביה"ד הגבוה לצדק הדגיש פעמים בבות בפסקי דין ילו שאילו היה רשאי להיכנס לגופן של ענין, היה משנה החלטה אדמיניסטרטיבית. נדמה לי שעל-ידי ההגבלה בענין זה אנחנו טונעים אפשרות של עטיית צדק.

ההתפתחות הכללית של היודיקטורה האדמיניסטרטיבית בעולם הולכת בכיוון זה של בדיקת הענינים אופט. זוהי ההתפתחות ב-Conceil d'Etat בצרפת, וזוהי ההתפתחות גם בבית-המשפט בארה"ב. ה-Conceil d'Etat בצרפת הולך בכיוון זה בצורה לגמרי ברורה וספורטת, ואינו סתפק בבדיקה פורטלית.

אם אמנם אנחנו רוצים לתת לאזרח צדק בהדיינינו עם רשות אדמיניסטרטיבית, אנחנו חייבים שלא להגביל את סמכותו א בית-המשפט הגבוה לצדק אלא להרחיבה.

מ. הלל:

אילו היינו דנים בהצעה להקים בית-משפט לענינים אדמיניסטרטיביים על כל דרגותיו, כדוגמת Conceil d'Etat, הייתי מקבל זאת. אבל אני מתנגד לעירוב סמכויות של בית-המשפט הקיים אצלנו עם מה שנקרא בצרפת Conceil d'Etat. עובדה היא שבמידה שקיים בית-משפט איר יכול לכרוק את הענינים לגופם, הוא קיים במסגרת שיפוטית נפרדת.

אני מתנגד להצעת חבר הכנסת סופמן מטעמה

נימוקים.

הנימוק הראשון הוא שיש אדמיניסטרציה, ויש אצלנו הפרדת סמכויות. הסמכות השיפוטית אינה צריכה לטפל בענינים אדמיניסטרטיביים. אם האדמיניסטרציה תסגה, יש רשות לציבור לקרוא אותה לדין.

הנימוק השני: לדעתי, אין זה בסדר כלפי הציבור, אם הציבור נתקל באדמיניסטרציה הנוהגת שלא בצדק, הוא יכול להורידה בבחירות. לגבי בית-המשפט אין לו אפשרות כזאת.

הנימוק השלישי, והוא הקובע ביותר, הוא הצורך

לשמור על חלוקתה ושמה הטוב של מערכת השיפוט בארץ, ולהטנע במידת האפשר מלערבה בהחלטות לגופן של ענין. עד עתה הצלחנו לשמור על כך שבית-המשפט מכובד על-ידי כולנו והוא טעל לכל. ברגע שיכנס לגופם של הדברים, ההחלטות יכולות להיראות ושלא להיראות לטיהו. כשבית המשפט קובע רק אם היתה או לא היתה סמכות לטיהו להחליט כפי שהחליט, אתה יכול להיות בלתי-טרוצה סן ההחלטה, אבל אתה יודע שבית-המשפט היה בשדר. ברגע שבית המשפט יחליט החלטות אדמיניסטרטיביות, הוא יחדל להיות טעל לכל. יתחילו לזהות אותו עם תוכן החלטותיו, א ובהערכת ההחלטות האלה יכולה להיות לכל אחד דעה טטלו. לדעתי, זה יוריד מהפרטיג'ה של בית-המשפט העליון. מוטב שהתרעומת, במידה שהיא קיימת, תהיה טופנית לא נגד בית-המשפט אלא נגד האדמיניסטרציה. לאדמיניסטרציה יש גם אפשרות לשכנע, להסביר את עמדתה; בית-המשפט אינו יכול לעשות זאת.

מ. זנברג:

אני באמת שתקטה בבעיה זאת. במשפט אדמיניסטרטיבי בדרך כלל אין אפליציה על החלטה אדמיניסטרטיבית, חוץ מהאפליציה לבוחרים. אינני יודע איך להתגבר על הבעיה הזאת.

באטריקה בית-המשפט הגבוה אינו מחליט מבחינת הצדק אלא מבחינת הדין. ומלחינה זו הוא לפעמים מבטל החלטה אדמיניסטרטיבית. אלא שהחוקה האמריקנית קובעת שאסור, למשל, לקחת מטיהו רכוש

ט. ח זנברג :
אם נקבל את הצעת חבר הכנסת שופטן, זה יסבך את בית-המשפט העליון, ועי ואמר בצדק חבר הכנסת הלל. אבל לא רק זאת. הבוחרים כטבחרו בפלוני, אמרו: אנחנו רוצים שהוא יחליט לפי שיקול דעתו הפוליטי או האחר. עכשיו אנחנו באים ואוטרים, לא פלוני אלא בית-המשפט יחליט על כך. לו היינו יכולים לאמר באיזה שהוא אופן כי בית-המשפט העליון יכול לבטל החלטות שרירותיות - הייתי נוטה לזה. כל זמן שאין לנו חוקה, נדמה לי שהדרך היחידה ללכת לקראת זה היא על-ידי קבלת סעיף בחוק הקובע מה הן זכויות האזרח אשר בהן אמור לפגוע. לו היה לנו סעיף כזה, יכול היה בית-המשפט לדון על הדברים מבחינה זו. אם לא כן אנחנו שוללים את זכות הבחור. הבוחר גמר בעיריית תל-אביב ובראשה ונתן להם את הזכות להחליט לפי לתת רשיון לקיוסק. גם אם הוא מחליט רע, הוא קיבל את הסמכות לכך, ולא בית-המשפט העליון. התרופה לכך היא בבחירת ראש עיר אחר. בכל אופן, הצעת חבר הכנסת שופטן מסבכת ואין לה מקום.

ד. בגין :
חבר הכנסת הלל טעה בנסותו לקצור את האלה הזאת בתיאוריה של הפרדת הרשויות של טונטסקייה. המוסד שקראנו לו בית-הדין הגבוה לצדק הוא הקובע כי החוקק נתן רשות למערכת היא פוטית של המדינה להתערב בהחלטות אדמיניסטרטיביות, מפני שהחוקק הגיע למסקנה כי אמנם הבוחר בחר, אבל בין בחירות לבחירות יכולה האדמיניסטרציה - כל אדמיניסטרציה - לעשות עוול. כדי שהעוול הזה לא ייעשה, או כדי שיעשה ממידה הפחותה ביותר, הפקדנו מוסר, על-טובת שלא יינתן לאדמיניסטרציה לעשות עוול. כאן אמור שתהיה הפרדת רשויות. להיפך, אנחנו רוצים שבית-המשפט יתערב בדברים שיש בהם טעות עוול לאזרח על-ידי פעולה זו או אחרת של האדמיניסטרציה.

אני רוצה להזכיר את המושג "אובייטר דיקטום". מה עושה בית-המשפט. הוא כבול, ואינו יכול לחרוג מסמכותו, אבל בסוגריים הוא מוסר לאדמיניסטרציה שלא צדקה, להעמיט הוא מוסר זאת בנוסח יותר חריף ולפעמים - בנוסח פחות חריף. מהי התוצאה הציבורית? האינסטנציה הציבורית הגבוהה ביותר, והטילו עליה לעשות צדק בישראל, אוסרת שהצדק לא יעשה, להפך, בעשה עוול, אבל היא חסרת-אונים? האם זה טוב? הרי זה לעד לצורך. מבחינה סותרת הוא הסיג את סבוקסת, נאמר לו שהוא צודק. אבל אין לו סעד. אפילו בית-המשפט הגבוה לצדק אינו יכול לעזור לו. ועלינו לזכור כי אנחנו סתירים לאזרח לפנות לבית-הדין הגבוה לצדק רק במקרה שזוהי הדרך היחידה ושאין לו סעד אחר. ואז אנחנו אוטרים לו: ביה"ד העליון קבע כי לפחות בקברת-דרך הצדק אתך, אבל אין אתה יכול להסיג זאת. אני מוסר שזוהי דסורליזציה. לו היינו סוגרים בפני בית-המשפט את הפתח של "אובייטר דיקטום", היה צריך להחליט מבלי להעיר הערות, והיה קובע את הדברים באופן פורטלי. אבל אם נותנים לו את הפתח הזה, ועל-ידי כך מאפשרים לו להיכנס לגופו של ענין, אבל אין נותנים לו את הסכסיר לתיקון העוול - זה פוגם בבית-המשפט הגבוה לצדק ובאזרח ובהכרתו של הציבור כי אפשר לעשות צדק במדינה.

בנוגע לאפשרות שהכנסת תחוקק חוקים שרירותיים, הייתי מציע להכניס סעיף שבו תקבע הכנסת טראט מה אמור לה עצמה לחוקק. אז מהיה לבית-המשפט העליון הזכות להגיד כי הכנסת לא יכולה היתה לחוקק חוק מסוים. אבל אין לי יסוד להניח שהצעה כזאת תתקבל בכנסת.

אני חושב שהצעת חבר הכנסת שופטן היא אחת מן החשובות ביותר שהועלו בזמן האחרון, מבחינת טעם בית-המשפט העליון ומבחינת עשיית צדק. ואני מבקש מחברי הוועדה לזקול אם להסתפק בדיון פורטלי או לתת לבית-המשפט אפשרות לדון גם לגורו של ענין.

ד. בר-רב-האי :
הצעת חבר הכנסת שופטן מסוכנת מאוד. אינני רוצה להתלות בהילן גבוה. בטאיה את טונטסקייה. עלינו לענות מי קובע את המדיניות במדינה הזאת, תעשה יהודים שנבחרו לבית-המשפט העליון או 16 איש שנבחרו לממשלת ישראל. הנוענים על רוב בכנסת. כל מה שפועלים פקידים של רשות מסויימת, הם פועלים בקו מדיניות

ד. בר-רב-האי :

זוכי פדרוגטיבה של 120 מנייה היושבים בכנסת, אם זה טוב או רע, או של 20-15 חברי עירייה, הנותניה לממשלה או לראש עיר מסוים את הסמכות להחליט בעניינים מסויימים. תוצאת העיר יכולים להפיל את מועצת העיר אם הם חושבים שאינה מועלת בסדרן אבל אי-אפשר להניח לתועת חברי בית-הדין העליון לקבוע אם מוצאק או אינו מוצאק לתת לאדם מסוים רשיון מסוים. יתכן שזה מוצאק מניטוקים אנוטיים, אבל זה עומד בניגוד לאותה מדיניות אשר הרוב בעירייה קבע אותה לתקופה מסויימת.

אני חושב שזוהי הבעיה, וסתוך כך עלינו לדאוג את סמכות בית-הדין העליון. הוא צריך לבדוק אם החוק נוסד או אינו נוסד, אם האנשים הפעלו - פעלו בסמכות החוק נתן להם. טיקול דעת הוא דבר גמיר. לכל אחד יש טיקול דעת אחר.

את העניין של "אוביטר דיקטום" אנחנו מקבלים כמפורט טובה, אבל לא יותר. יתכן שיש לזה ערך סחנך לרשות הטוטטכת, לפקיד הקורא זאת ומוקל את הדברים אחר, ופעם יניה - אולי מתחשב בכך. אבל במקרה המסוים העליו דביים, כל עוד הפקיד לא חוג מסגרת טטכיותיו, אין לבית-הדין אפשרות להתערב בכך.

אני רוצה להזכיר לחברי הוועדה כי הצעתי להוציא את הצוים-על-תנאי הקטורים ברשויות הטקוטיות ולהעבירם לבית-המשפט המחוזי, עם אפשרות של ערעור לבית-המשפט העליון.

ז. ורהפטיג :

אנחנו יוצאים מהנחה האמון לזוטט ולבית-המשפט הוא בלתי מוגבל, ואין זה נכון. ההבדל בין בית-המשפט ובין האדטיניטטרציה הוא בכך שלאדטיניטטרציה יש טיקול דעת במסגרת החוק, וברור כי לאנשים אחרים יכול להיות טיקול דעת אחר ואז הם רואים את פעולות האדטיניטטרציה כבלתי מוצדקות. הטופט מוגבל לפירוש של החוק. הוא כבול על-ידי החוק. אם החוק אינו טוב, צריך לפנות לכנסת. סכאן האמון לזוטט.

אם חברי הוועדה חושבים כי ככל שמעמיטים יותר על בית-המשפט סגביריים את האמון בו - הם טועים. על-ידי כך אפשר לחתור תחת האמון בבית-המשפט ולהרוס אותו. אם בית-המשפט יכנס לבעיות אדטיניטטרטיות ויתן לאדטיניטטרציה הוראות מה לעשות, תמיד יהיה מי שיראה את עצמו מקופח ויתחיל להרהר אחר הצדק שבפעולת בית-המשפט. אם המדובר, למשל, ברשיונות יבוא, מי שלא יקבל רשיון, יטען כי מי שקיבל רשיון קיבל מפני שהיתה לו פרוטקציה בבית-המשפט העליון. כך הופכים את בית-המשפט העליון לרשות שאפשר להתקיף אותה, והורסים את בית-המשפט העליון. ומטהרסת את בית-המשפט העליון - הרסת את כל מערכת בתי-המשפט.

בית-המשפט העליון דן פעמים רבות בעניין מיטור החזיר. כשאנשים רגזו על החלטתו, טענתו: בית-המשפט העליון לא הביע דעתו על העניין אלא פרט את החוק. ברגע שבית-המשפט העליון יצטרך להביע דעה לגופם של העניינים, יטענו האנשים: נבדוק קודם-כל מי הם הטופטים, אם הם עצמם אינם אוכלים חזיר, ואם כן - אין לנו אמון בהם.

כך הדבר בעניינים כלכליים ובעניינים אחרים. הטופט הופך לפי גייה זו לאדטיניטטרטור, וכל הטענות יופנו אליו. אם רוצים באמון של הציבור אל הטופט, צריך להזהר עד כמה שאפשר מכך שהטופט יביע דעה בעניינים שאינם טפורטים בחוק.

מניטוקים אלה אני בעד גירסה א'.

ה. רג. נ. נ.:

טוענים כי בוחרים בראש עיר או בטכסלה ויש להם מדיניות משלהם וצריך לתת להם סמכות. אבל כל זאת בתנאי שיעשו צדק. ואם לאו, לטעם כך קיים בית-המשפט הגבוה לצדק כדי לדאוג לכך שיעשה צדק. הדבר דרוש דוקא מאחר שאין לנו בית-משפט אדמיניסטרטיבי. ואנחנו בתוך עמנו אנחנו יושבים, ואנחנו יודעים את המצב הקיים אצלנו בשטח זה.

בחוק כתוב לגבי רשויות טונות: "אם היא סבורה". באה הרשות לבית-המשפט העליון ואומרת: אני סבורה כך. או שכתוב בחוק "לאחר ששקלה". היא באה לבית-המשפט העליון ואומרת: שקלתי.

טרוע לא לתת לבית-המשפט אפשרות להיכנס לעצם העניין? לא שמעתי כל כך הרבה טענות לבית-המשפט בעניין זה, ושמעתי טענות רבות על פקידים. אם אין בית-משפט אדמיניסטרטיבי, אני חושב שעלינו לתת לבית-המשפט הגבוה לצדק אפשרות לעשות צדק.

ה. כהו.:

אני רוצה לחזור על ההבטחה שנתתי לחבר הכנסת שופטן, ששר המשפטים יחזור עליה בכנסת בקריאה שניה ושלישית של החוק: אנחנו בניה לכם חוק אשר יניח את היסודות לשיפוט אדמיניסטרטיבי טעם. הייתי מבקש מאוד שלא לסיים את העגלה לפני הסוף. אינני חושב שרק מפני שאין לנו עדין חוק על שיפוט אדמיניסטרטיבי, צריך עכשיו לשבש את השיפוט אשר נמצא במסלול יפה, של בית-המשפט העליון. החוק על שיפוט אדמיניסטרטיבי הוא יגוצ והוא יבוא במהרה. אם חכינו שמונה שנים לשיפוט האדמיניסטרטיבי, נחכה לו עוד שנה, אבל הוא יהיה. ואין אנחנו צריכים עכשיו להכניס לתוך החוק הזה הוראה אשר עלולה לגרום לכל מיני תקלות - ואני מתבטא באופן זהיר.

אני רוצה לאמר לוועדה כי זוהי גם דעתו של נשיא בית-המשפט העליון.

ו. יוניצ'טון:

האם אפשר למצוא הגדרה לפיה בית-המשפט העליון אינו חייב אלא רשאי לעשות זאת? אני מתכוון לכך שבמקרה של כניסה לגופו של עניין, יצטרך בית-הדין העליון לקבל שתי החלטות: האחת - החלטה להיכנס לגופו של עניין, והשניה - על עצם העניין. יתכן כי אם תהיה אפשרות כזאת בחוק, יחסו הפקידים יותר להוציא החלטות שרירותיות.

ה. כהו.:

למעשה, זה קיים היום. גם היום, לפני שבית-המשפט העליון מתערב בעצם העניין, הוא מחליט אם לתת צו-על-תנאי. כלומר, הוא בודק אם יש מקום לכך שבית-המשפט העליון יכנס לדיון בעניין. אני חושב שסיבון נוסף יכשיל הרבה מבקשים בקבלת הצדק שאותו הם מבקשים.

ה. רובין:

אני תומך בגירסה ב'. אם יהיה חוק אשר יטדיד את השיפוט האדמיניסטרטיבי בהיקף טלא, נראה באיזו טידה ישפיע הדבר על שיפוט של בית-המשפט העליון משבתו כבית-דין גבוה לצדק. בינתיים אין דבר זה קיים.

במידה שאני מכיר את פסקי-הדין של בית-המשפט העליון, הוא יהיה נוטה לצמצם בעניין זה את הפירוט. הוא ירחיב אותו רק במקרים ששיקול הדעת אינו מתקבל על הדעת, או במקרים בולטים ביותר. וכאשר תוכא בפנינו הצעה בעניין שיפוט אדמיניסטרטיבי, נוכל להתאים את הדבר בחוק זה.

הוחלט: לקבל את גירסה ב', האושרת לבית-המשפט העליון, בשבתו כבית-דין גבוה לצדק, ידון לא רק טכניקה ורמלית אלא גם לגופת של הדברים.

הסתייגות: לשר המשפטים, ד. בר-רב-האי ב. אזניה, ז. ורהפטיג.

היו"ר נ. ניר: נעבור עתה לנקודה השביעית: הצעת חבר הכנסת ורהפטיג בנוסח טעיף זג.

ח. כהן: חבר הכנסת ורהפטיג טעיע, אני מניח, קודם כל לחזור להצעת המשלה בטעיף זה. ולאחר שהועדה תחזור להצעת המשלה, יהיו לו כמה תיקונים.

בהצעת המשלה נאמר: "למת צוויים לבתי-משפט ולבתי-דין ולגופים ואנשים אחרים בעלי סמכויות שיפוטיות או טעין שיפוטיות על-פי דין, למעט בתי-משפט מחוק זה דן בהם, לדרון בענין לפי סמכותם או להטבע מלדון בענין שלא לפי סמכותם או לבטל דיון שנתקיים ללא סמכות". זוהי הצעת המשלה, אשר אם לא תתקבל, תהיה על כך הסתייגות לשר המשפטים.

הכנתי נוסח לחבר הכנסת ורהפטיג, אשר הצעת המשלה צריכה להיות הטעיף הראשון בו. לאחר זאת יבואו טעיפים-קטנים (ב) ו(ג).

"(ב) לא יזקק בית-המשפט לבקשה לפי טעיף זה אם המבקש לא עורר את שאלת הסמכות בהזדמנות הראשונה שהיתה לו בפני בית-המשפט, בית-הדין הגוף או הגוף שנגדו מבוקש הצו".

"(ג) הוראות טעיף זה באות להוסיף על סמכות בית-המשפט הגבוה לצדק לפי כל דין אחר ולא לגרוע מטובו".

אני מבין שחבר הכנסת ורהפטיג אינו שבע-רצון מן הנוסח שהכנתי להצעתו.

ז. ורהפטיג: אני טעיע כי ענין בתי-הדין הדתיים יופרד מטעיף-קטן מיוחד.

אני מקבל את התוספת של היועץ המשפטי, האושרת: "לא יזקק - - - אלא אם כן עורר את שאלת הסמכות בהזדמנות ראשונה". התוספת הזאת חיונית. אבל טפני אותן הסיבות אני מבקש לסחוק את המלים "לכטל את הדיון שנתקיים ללא סמכות". נתנו לבית-המשפט העליון את כל הסמכויות הדרושות לא כדי לסנוע דיון ללא סמכות. אין לתת לצד אפשרות ליהנות מפני שולחנות בבת אחת. בשיחה אתי הסכים היועץ המשפטי לטענה זו לגבי בתי-הדין הדתיים, אבל לא לגבי בתי-הדין האחרים. לכן אני טעיע להפריד בין הדברים. בבית-דין צבאי, למשל, אין זה תלוי בצד.

ח. כהן: יש לכך עוד טעם: הענין הנדון בבית-הדין הדתי יובא אחרי כן להוצאה לפועל, מה שאין כן ענין הנדון בבית-הדין הצבאי.

ב. אזניה: אני בדעתו של חבר הכנסת ורהפטיג לגופו של דבר, אע"י כן אני טעיע לו להסתפק בנוסח הצעת המשלה בשינויים שהוצעו על-ידי היועץ המשפטי.

ב. אזניה :

אם יהיה בנוסח הזה סעיף נפרד לגבי בתי-הדין הדתיים, זה יכביד על
שר הטפטטים להגן על הזעת החוק של הטפטלה, מפני שהדבר לא היה קודם
בהצעת הטפטלה. ואני מעוניין בתמיכת שר הטפטטים בעניין זה.

ז. ורהפטיג :
אני טוכן לקבל את ההצעה שלא יהיה סעיף נפרד
בעניין בתי-הדין הדתיים, אם יימחקו הטלים
"או לבטל דיון שנתקיים" "ללא טכנות".

ב. אזניה : אני טכין שבטפטט צבאי, לסטל, זה פוגע.

י. סרלין : הייתי רוצה לדעת כמה היועץ הטפטטי טחולק עם
חבר הכנסת ורהפטיג?

ח. כהן :
אינני טציע, אבל אני טוכן להטכים לטחוק את
הטלים "לבטל פטק-דין ונייתן ללא טכנות", בטידה
שזה נוגע לבתי-דין דתיים בלבד, כלומר, בענייני אזרחיים. חילוקי
הדעות הם בנוגע לטחיקת הטלים האלה לגבי בתי-דין טאינטי דתיים.
חבר הכנסת ורהפטיג טוכן לטחוק זאת גם לגבי בתי-הדין האחרים. אני
אינני טוכן לכך. הייתי טוכן להבדיל בין ענייני פליליים וענייני
אזרחיים, במקום להבדיל בין בתי-דין דתיים ובתי-דין צבאיים.

ט. רו זנברג : במקום לחלק זאת לשני סעיפים, אפשר היה לכתוב:
"או, פרט לבתי-דין דתיים, לבטל - - -".

ח. כהן : אני טציע נוסח זה: "צוריים לבתי-טפטט, לבתי-דין
או לגופיים האבטיים אטטיים בעלי טכנוליות שיטוטיות
או טעין שיפוטיות, על-פי דין, למעט בתי-טפטט טחוק זה דן בהם, לדון
בעניין לפי טכנותם או להיטנע טלדון בעניין ללא לפי טכנותם, או
בעניין פלילי - לבטל דיון שנתקיים ללא טכנות".

(ד. בר-רב-האי טחליף את היו"ר ב. ניר).

א. ידיון : לסעיף-קטן (ב) : אני חוטט טהטלים "בהזדמנות
ראטונה". הויכוח יטב תמיד על הטאלה טהי ההזדמנות
הראטונה. הכוונה היא לכך אם הצד הטכים להדיין בפני אותו בית-טפטט,
ולכן הייתי טציע לכתוב: "אם הטבקטיים הטכיסו לדיון בפני בית-הטפטט,
בית-הדין - - - וכו'".

פ. בגין : בעניין פלילי ההצעה היא לתת טכנות לבית-הטפטט
העליון לבטל דיון טכבר נתקיים, אבל היה ללא
טכנות. האם זה חל גם על פטק-דין?

ח. כהן : בעיקר על פטק-דין.

ט. בגין : זה ברור על פי הכוונה. אבל אם נטתק בטלים
"לבטל את הדיון" אינני בטוח שזה יחול על פטקטיים.

ח. כהן : אם יש פטק, פוטב לכתוב זאת.

ט. בגין: אם אומרים "לבטל את הדיון", אומרים בכך, למעשה שאפשר לעשות זאת פוסט-פאקטום. ברור שהכוונה היא לתת זאת גם לגבי הפסקת הדיון. צריך לכתוב: להפסיק או לבטל.

ש. רוזנברג: אינני מסכים להצעת הנוסח של סר ידין. אי-אפשר מצד אחד לנטות לקבל טפחות, וגם לסטור על הטפחות לערער בכל זמן על הטפחות. לפי הנוסח של סר ידין יכול הצד לטעון: בפתח השתתפתי בדיון, אבל לא הטפחתי לטפחות.

דוק הטלים "בהזדמנות ראשונה" סגדירות זאת היטב. לפעמים זה יכול להיות לא בתחילת הדיון אלא באמצעו. לכן אני מציע לקבל את הצעת היועץ המשפטי ללא אינני.

ח. כהן: אני רוצה לקרוא בפניכם את הנוסח כפי שהתאמתיו אותו לאור חששותיו של חבר הכנסת בגין:

"בית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק נוטסן לתת צווים לבתי-משפט, לבתי דין, ולגופים ואגפים אחרים בעלי סמכויות שיפוטיות או טעין שיפוטיות על-ידי דין - לטען בתי-משפט שחוק זה דן בהם - לדון בענין לפי טפחותם או להימנע מלדון או להוסיף לדון בענין שלא בטפחותם, או, בענין פלילי, לבטל דיון שנתקיים ללא טפחות".

לגבי טעיף-קטן (ב), גם הוא יכול לחול רק על בית-דין דתי. אם אדם נשלח לבית-טוהר על-ידי בית-דין צבאי, הוא אינו חייב לעורר את שאלת הטפחות.

ש. רוזנברג: אולי נוסיף: "בענין אזרחי".

ח. כהן: כן.

אני מבקש יפוי-כוח מהוועדה לחלק את טעיף 7 לטעיפים אחדים. יתכן שיהיה לנו קושי לבטחו כטעיף אחד.

הוחלט: לקבל את טעיף 7 לפי הנוסח של היועץ המשפטי. הנוסח הטופי יובא לישיבה הבאה של הוועדה.

היו"ר ד. בר-רב-האי: אנו עוגרים לנקודה השלישית: הצעת חבר הכנסת אזניה לדון שנית בטעיף 31.

ב. אזניה: אני מציע במקום "יונחה" - "יהיה כפוף".

הוחלט: לקבל את הצעת ב. אזניה לעשות רווידיה של הדיון וההחלטה בטעיף 31.

ש. רוזנברג: אני מציע לחוק את הטיפא: "אך בית-המשפט העליון אינו קטור בהלכה שפטק הוא עצמו". אז יאמר הטעם כפי שהוא היום. אחרת טכניסיהם עירבוניה וחוסר יציבות.

היו"ר ד. בר-רב-האי: אולי אפשר לחפש את הפתרון בכך שבית-המשפט העליון יהיה חופשי לטעות טפחית-הדין של עצמו רק בהרכב טורחב.

י. טורפמן:

אנחנו מנסים על בית-המשפט העליון בענייני
בתי-המשפט. לפתע פתאום אנחנו חושבים שהיא
יחליט היום כך וסחר - אחרת, כמות קלות-דעת. ברור שבית-המשפט העליון
לא ימטה מהחלטתו אלא אם יש לו נימוקים טרחיקי-לכת לעשות זאת.
אין אנחנו מעוניינים ביודיקטורה נוקשה.

הצעת ח"כ אזוביה אינה מותרת את הבעיה. אם
בית-המשפט המחוזי במקום אחד יחליט על הלכה אחת, ובית-המשפט המחוזי
במקום שני - על הלכה אחרת, לא יזו הלכה יהיה בית-המשפט השלום כפוף?
יש לו בחירה חופשית. אם כן, זוהי הנחיה ולא כפיפות.

ב. אזוביה:

ואם לשלום מ-י-טפס מחוזיים דעה אחת, כדוע
אין בית-המשפט האלו צריך להיות פוף לה, כל
עוד לא הגיע העניין לבית-המשפט העליון?

(היו ר.נ. ביר חוזר לנהל את הישיבה).

י. טורפמן:

זוהי הנחיה לטופס השלום, והוא ימטה טובה
רק במקרה שיהיו לו נימוקים טרחיקי-לכת.

בפרקטיקה שלי היה לי מקרה שבית-המשפט העליון
אישר פסק-דין של בית-המשפט לערעורים מפלציוני, ואני זכיתי במפס
זה בכל האינסטנציות, אך ההלכה היתה בלתי צודקת. אם יש פסק-דין
של בית-המשפט העליון, האם זה צריך לחייב את כולט? דברים כאלה
קורים ביחוד בחוקים סיוחדים. האם צריכה הלכה הזאת להיות כתורת-טה
מניני, אי-אפשר לשנותה?

אני מוכן להסכים כי החלטה של שלושה חופשים
אפשר יהיה לשנות בהרכב של חמישה. אבל אם הדבר היה כבר בהרכב של
חמישה?

ח. כהן:

בהרכב של חמישה יכולים לקבל החלטה בשלושה נגד
שניים.

י. טורפמן:

אני מוכן להסכים כי לטינוי הלכה של בית-
המשפט העליון יהיה דרוש הרכב מורחב.

ש. יוניצ'טון:

את ההחלטה שקיבלנו בעניין זה, קיבלנו בהסכמת
היועץ המשפטי ושר המשפטים?

ח. כהן:

כן.

היו"ר נ. ניר:

אני מציע שנקיים הצבעה בטיובית, יתכן כי
הרוב בוועדה מתנגד לטינוי בטעיף.

ח. רובין:

אני מציע לטחוק את הטעיף, הוא סיותר.

הוחלט: 1. לדחות את ההצעה להשאיר את הטעיף כפי

שהוא עליו כוועדה בדיון הקודם.

2. לקבל את ההצעה להכניס בטעיף שינויים.

ר.ט.

- 13 -

ועדת החוקה, חוק זמטמט

14.1.57

חוק בתי-המשפט.

בציגות עורכי-הדין

בהסכמתם בזמן, את
ליום ב' הבא ב-12.30.

היו"ר נ. ניר:

הישיבה בנועלה בשעה 13.00.